

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 16 febr. 1900, kl. 3 e. m.

Memorial, om verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

Till fullgörande af den bankoutskottet jemlikt § 4 i utskottets instruktion åliggande skyldighet att undersöka och granska riksbankens tillstånd samt huru densamma styrd och förvaltda blifvit, har utskottet tagit del af *dels* fullmäktiges i riksbanken allmänna och särskilda protokoll för tiden från och med den 15 januari 1899, intill hvilken dag ansvarsfrihet blifvit för deras i protokollen antecknade beslut och åtgärder beviljad, och till innevarande års riksdags början, *dels* af de af vederbörande revisorer afgifna berättelser om verkställd granskning af riksbankens såväl hufvudkontor som de särskilda afdelningskontorens i Göteborg, Malmö, Falun, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Linköping, Luleå, Mariestad, Umeå, Vexjö, Visby, Örebro och Östersund förvaltning under år 1898, *dels* ock af fullmäktiges med utskottets memorial n:o 1 till Riksdagen öfverlemnade berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning år 1899, äfvensom af de af styrelserna för riksbankens i verksamhet varande kontor i afseende å dessa kontors förvaltning under samma år lemnade redogörelser; och får utskottet, efter nu fullbordad granskning, härmed till Riksdagen afgifva berättelse i ämnet.

I fråga om metalliska kassans ställning, sedelutgifningen, in- och utlåningsrörelsen, äfvensom öfrig verksamhet vid riksbankens hufvud- och

afdelningskontor samt vid Tumba bruk tillåter sig utskottet att för en närmare kännedom om hithörande förhållanden hänvisa till de utförliga sifferredogörelser, som lemnats i de berättelser, hvilka afgifvits af Riksdagens revisorer och riksbankens fullmäktige liksom i utskottets förut till Riksdagen aflåtna memorial n:o 1.

Några siffergrupper af allmännares intresse anser sig utskottet dock böra meddela här nedan.

Metalliska kassan, i hvilken, sedan, med ingången af år 1899, lagen för Sveriges riksbank af den 12 maj 1897 trädte i kraft, endast *guld*, men icke silfvermynt, får inberäknas, har under sistförflutna år varit *högst* den 14 januari, då den uppgick till kronor 31,043,418: 31 samt *lägst* den 23 september, då den utgjorde kronor 30,185,493: 59. Den 30 december 1899 var metalliska kassan kronor 30,362,432: 49.

Riksbankens *fordringar i löpande räkning i utlandet* hafva under året vexlat mellan *högst* kronor 16,679,187: 80 den 30 december och *lägst* kronor 5,757,300: 84 den 31 januari.

Sedelutgifningsrätten, som vid 1899 års början uppgick till kronor 120,045,972: 80, var vid samma års slut kronor 124,916,395: 25. De utelöpande sedlarne voro vid samma tidpunkter kronor 70,859,508: 19 och kronor 75,189,484: 33 samt den obegagnade sedelutgifningsrätten den 7 januari kronor 55,307,904: 61 och vid årets slut kronor 49,726,910: 92.

Riksbankens *utlåningsrörelse* under år 1899 har att uppvisa betydligt högre siffror än närmast föregående år. Då nemligen de för lånerörelsen i dess helhet anvisade medlen vid årets början uppgingo till kronor 97,775,000, hade de vid årets slut ökats med kronor 16,475,000, eller till kronor 114,250,000.

Fördelade efter de särskilda hufvudgrupperna, stälde sig vid 1898 och 1899 årens slut siffrorna sålunda (i jemna tusental):

	1898.	1899.
diskonterade vexaslar	kr. 49,598,000: —	kr. 68,134,000: —
utlåning mot hypotek af löpande förskrifning, obligationer, ak- tier, in-teckningar m. m.	» 34,684,000: —	» 27,430,000: —
utlåning mot pant af vågförda effekter	» 1,138,000: —	» 725,000: —
afbetalningslån	» 6,738,000: —	» 8,540,000: —
kassakreditiv	» 5,507,000: —	» 7,454,000: —
	kr. 97,665,000: —	kr. 112,283,000: —

Af denna tablå framgår, att minskning i utlåningsbeloppen inträffat med afseende på hypotekslån och lån mot pant af vågförda effekter, hvaremot betydlig ökning egt rum med afseende på vexeldiskonteringen samt, med nyssnämnda undantag, i ej ringa mån äfven beträffande öfriga grenar af utlåningsrörelsen.

Af vexeldiskonteringen har en stor del verkstälts under formen af rediskontering af inrikes vaxlar, som förut af enskilda bankinrättningar öfvertagits och af dessa derefter diskonterats i riksbanken med åtnjutande dervid under vissa vilkor af särskilda förmåner.

Början med denna rediskonteringsrörelse gjordes under år 1893, då riksbanken under hand gjorde samtliga enskilda bankinrättningar det erbjudande att åt dem bland dessa, som funnes dertill hågade, lemna en rediskonteringskredit till ett öfverenskommet maximibelopp för hvarje bank. Under vilkor, att det diskonto, som dervid af vederbörande bank under året erlades, komme att uppgå till minst hälften af den summa, som för hela den beviljade rediskonteringskrediten borde för helt kalenderår vid beräkning af den allmänt gällande diskontosatsen erläggas, ville riksbanken vid årets slut återbetala till vederbörande enskilda bankanstalt ett returdiskonto, som skulle beräknas till $\frac{1}{2}$ procent under det nyssnämnda allmänt gällande; och förbehöll sig riksbanken att få när som helst uppsäga öfvenskommelsen om rediskonteringskrediten, i fall den funne, att rediskonteringen endast tillfälligtvis och icke till underhållande af en regelbunden diskonteringsaffär hos riksbanken begagnades eller om annan orsak dertill föranledde.

De här till sina hufvuddrag angifna vilkoren för rediskonteringskrediten gälla ännu i dag utom i fråga om beräkningen af returdiskontot, i hvilket fullmäktige den 4 februari 1895 beslöto den förändring, att det samma höjdes till 1 procent.

Huru den sålunda från riksbankens sida erbjudna rediskonteringskrediten intill slutet af år 1899 af enskilda bankinstitut anlåtats, framgår af följande uppgifter:

vid 1893 års slut hade åt	6	banker	beviljats	redisk.-kredit	å	tillhopa	5,000,000	kr.
» 1894 » » » »	8	»	»	»	»	»	6,800,000	»
» 1895 » » » »	14	»	»	»	»	»	11,900,000	»
» 1896 » » » »	22	»	»	»	»	»	18,550,000	»
» 1897 » » » »	31	»	»	»	»	»	33,875,000	»
» 1898 » » » »	35	»	»	»	»	»	35,925,000	»
» 1899 » » » »	37	»	»	»	»	»	37,025,000	»

Hvad förhållandena för år 1900 angår, inhemtats af fullmäktiges särskilda protokoll den 21 december 1899, att fullmäktige, vid föredragning af inkomna ansökningar om rediskonteringskredit för innevarande år, beslutit dels att *för det dåvarande* icke åt någon bankinrättning, som ej under 1899 åtnjutit rediskonteringskredit, bevilja sådan för år 1900, dels ock, vidkommande de banker, som under 1899 haft dylik kredit, att på det sätt bifalla de af dem för år 1900 gjorda ansökningarna, att åt dessa banker skulle oförändradt tills vidare under nämnda år bibehållas den rediskonteringskredit, som de under 1899 egt tillgodonjuta; dock att, derest vederbörande bankinrättningar sjelfva begärt nedsättning i den beviljad kredit, minskning i densamma skulle ega rum i öfverensstämmelse med derom uttryckt önskan.

Med tillämpning af dessa beslut beviljade fullmäktige åt ifrågasvarande bankinrättningar, i den mån dessa anmält sig till förnyelse af förut erhållen kredit, ett maximibelopp för innevarande år å tillhoppa 36,635,000 kronor. Minskningen i förhållande till den vid 1899 års slut beviljade rediskonteringskreditens högsta belopp är 390,000 kronor, eller den sammanlagda summa, hvarifrån vissa banker förklarar sig vilja afstå.

Utvecklingen af nu omförmälda gren af riksbankens utlåningsrörelse synes utskottet vara en angelägenhet af vigt, då den är egnad väsentligen främja riksbankens deltagande i landets hela bankrörelse i egenskap af en centralbank såsom den nya men ännu icke till fullo genomförda lagen för Sveriges riksbank åsyftar. Att fullmäktige icke hafva för afsigt att inskränka ifrågasvarande slags rörelse synes utskottet framgå deraf, att fullmäktige vid behandlingen af frågan om rediskonteringskreditens bestämmande för innevarande år uttryckligen framhållit, hurusom de endast »för det närvarande» funnit sig böra vägra nya eller ökade rediskonteringskrediter; hvilket beslut ju, så snart penningställningen och andra på frågan inverkan förhållanden dertill föranleda, kan och säkerligen äfven kommer att jemkas efter sig företeende omständigheter i samband med sådana ändringar i villkoren för rediskonteringskreditens åtnjutande, som en något längre tids erfarenhet må visa vara behöfliga. För öfrigt är att märka, att de bestående rediskonteringsaftalen mellan riksbanken och enskilda bankanstalter alldeles icke utesluta dessa senare från att hos riksbanken rediskontera vexlar till högre belopp, än som motsvaras af rediskonteringskreditens maximisumma; skilnaden är blott, att, å hvad, som öfverskjuter denna, vederbörande erlagga det allmänt

gällande diskontot, utan att någon del deraf i form af returdiskonto återgäldas.

Å sin utlånings- och öfriga rörelse under år 1899 har riksbanken intjenat en vinst af kronor 4,355,078: 99.

Till denna vinstsumma hafva riksbankens kontor i orterna å sin lånerörelse lemnat följande bidrag:

kontoret i Göteborg	kronor	637,236:	34	eller	4,79	procent *)
» » Malmö	»	506,685:	24	»	4,72	»
» » Falun	»	45,754:	25	»	3,45	»
» » Gefle	»	59,177:	83	»	2,93	»
» » Hernösand	»	332,121:	51	»	4,99	»
» » Jönköping	»	100,677:	62	»	3,92	»
» » Kalmar	»	40,957:	16	»	3,09	»
» » Karlskrona	»	16:	66	»	0,004	»
» » Karlstad	»	95,662:	86	»	4,18	»
» » Linköping	»	105,552:	32	»	4,34	»
» » Luleå	»	124,562:	67	»	4,86	»
» » Mariestad	»	9,821:	87	»	0,85	»
» » Umeå	»	24,748:	08	»	1,98	»
» » Vexjö	»	40,573:	02	»	2,15	»
» » Visby	»	53,701:	34	»	3,53	»
» » Örebro	»	307,083:	07	»	4,88	»
» » Östersund	»	90,838:	17	»	4,43	»

kronor 2,575,170: 01

Skilnaden mellan
detta belopp och banko-
vinsten i dess helhet är » 1,779,908: 98

kronor 4,355,078: 99; och utvisar således nämnda skilnad det belopp, hvarmed hufvudkontoret, dock äfven på annan rörelse än lånerörelse, bidragit till årets vinstsumma.

*) Procentsiffrorna hänföra sig till medelbeloppet af de åt vederbörande kontor under året för lånerörelsen anvisade och använda förlagsmedel.

Under år 1899 hafva fullmäktige, jemlikt beslut den 30 november, och efter det förhandlingar med vederbörande enskilda bankinrättningar förts och afslutats, bragt till verkställighet det stadgande i lagen för Sveriges riksbank, som bemyndigar fullmäktige att låta vidtaga anordningar för underlättande af betalningsutjemningar eller s. k. clearing.

De regler, som för ifrågavarande rörelse för närvarande gälla, anser sig utskottet böra bringa till Riksdagens kännedom och har därför i en till detta memorial fogad bilaga (*Bil. A.*) återgifvit deras innehåll.

Att clearingsanstalten fyller ett verkligt behof, synes utskottet framgå deraf, att omsättningen redan blifvit betydlig. Denna belöpte sig nemligen under tiden från den 15 december 1899, då clearingsrörelsen hos riksbanken begynte, till årets slut till kr. 158,262,463: — samt har, enligt en utskottet meddelad uppgift, för januari månad innevarande år uppgått till kr. 375,254,844: 48.

I den till utskottet hänvisade, af Riksdagens revisorer den 30 november 1899 afgifna berättelsen angående riksbanken, har utskottet ej funnit några uttalanden, som påkalla särskildt yttrande från utskottets sida.

Den granskning, som af bankoutskottet nu verkställts, omfattar icke bankofullmäktiges gemensamt med fullmäktige i riksgäldskontoret fattade beslut och vidtagna åtgärder i fråga om utförande af 1888 års Riksdags beslut om uppförande på Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och dess verk; hvilken granskning liksom vid föregående riksdagar verkställas af sammansatt stats- och bankoutskott.

Efter granskning af riksbankens hufvudkontors räkenskaper för år 1898 hafva Riksdagens senast församlade revisorer i sin derom afgifna berättelse anmält, att mot riksbankens förvaltning under den tid, granskningen omfattat, ej varit något att anmärka, samt att revisorerne för sin del ansåge, att ansvarsfrihet borde fullmäktige beviljas. De revisorer, som, valde af Riksdagen, granskat afdelningskontorens i Göteborg, Malmö,

Falun, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Linköping, Luleå, Mariestad, Umeå, Vexjö, Visby, Örebro och Östersund förvaltning år 1898, hafva likaledes i sina berättelser tillstyrkt ansvarsfrihet för kontorets styrelser; och enär utskottet vid den af utskottet nu verkställda undersökning af riksbanken ej haft något att anmärka, utan funnit, att fullmäktige med nit och omsorg handhaft sitt uppdrag, får utskottet hemställa,

att ansvarsfrihet må fullmäktige i riksbanken beviljas *dels* för förvaltningen under år 1898 af bankens såväl hufvudkontor som afdelningskontor i Göteborg, Malmö, Falun, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Linköping, Luleå, Mariestad, Umeå, Vexjö, Visby, Örebro och Östersund, *dels* ock för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade till fullmäktiges protokoll från och med den 15 januari 1899 till samma dag innevarande år.

Stockholm den 16 februari 1900.

På bankoutskottets vägnar:

F. A. BOSTRÖM.

*Bil. A.***Regler****för den mellan särskilda banker i Stockholm öfverenskomna clearing genom riksbanken.**

1:o) Riksbanken tillhandahåller utan ersättning lokal och nödig betjening för afräkning bankerna emellan af deras på hvarandra löpande fordringsbevis;

tills vidare må sådan afräkning omfatta endast sedlar, postremiss-
vexlar och checkar;

2:o) De banker, med kontor i Stockholm, hvilka efter anmälan blifvit antagna såsom dertill berättigade, ega deltaga i clearingen. Hvarje sålunda antagen medlem af clearingen eger rätt att uppträda såsom förmedlare för såväl landsortsbanker som andra stockholmsbanker.

I riksbankens clearingskontor skall alltid finnas tillgänglig en lista, upptagande samtliga de banker, för hvilka hvar och en af de sjelfständigt clearande bankerna åtagit sig att verkställa och saldera afräkningen;

3:o) Hvarje i clearingen sjelfständigt deltagande bank skall i riksbanken hålla räkning utan räntegodtgörelse, å hvilken i regeln skall finnas så stor tillgång, att den vid clearingen uppkomna balans till vederbörande banks debet dermed kan täckas. Skulle behållningen å räkningen icke förslå att täcka vid clearingen uppkommen balans, skall detta ske genom insättning å räkningen samma dag innan banktidens utgång.

4:o) Clearingen eger rum dagligen, tills vidare en gång hvarje dag.

5:o) Riksbankens clearingskontor öppnas klockan 10,30 f. m., från hvilken tid och intill klockan 11,15 ombud från hvarje sjelfständigt deltagande bank eger inlemna de för dagens clearing afsedda värdehand-

lingar, mot qvitto af clearingskontorets tjenstemän i derfor afsedd bok, en för hvarje bank.

Clearingskontoret stänges klockan 11,15 f. m. i och för värdehandlingarnas sortering och afslutningsnoternas uppgörande, och eger hvarje banks ombud klockan 12,15 åter infinna sig för att mot qvitto i en hos riksbanken förvarad bok uttaga de värdehandlingar, för hvilka banken är vid clearingen betalningsskyldig.

6:o) De till clearing inlemnade sedlarne skola vara inneslutna i förseglade paket med påskrift om beloppet samt ej mindre namnet på den bank, som inlemnar paketet, än ock den i clearingen sjelfständigt deltagande bank, som skall inlösa sedlarna. Dessa paket öppnas icke af riksbankens tjenstemän, utan aflemnas efter sortering till adressaten, med uteslutande af hvarje som helst ansvarighet för riksbanken i afseende å paketens innehåll.

7:o) De till clearing inlemnade postremissvexlarne och checkarna skola vara ordnade, skildt för hvarje i clearingen sjelfständigt deltagande bank samt åtföljas af notor, upptagande antal, belopp och slutsumma af de vaxlar och checkar, hvarje bank har att inlösa. Vaxlar och checkar skola härvid tills vidare upptagas å samma notor. Derest antalet vaxlar och checkar, som af en bank inlemnas för inlösen af en annan bank, öfverstiger 10, skola dessa vaxlar och checkar vara inlagda i förseglade paket jemte dertill hörande nota samt behandlas såsom ofvan är sagdt för sedelpaketen.

8:o) Förutom ofvannämnda vaxelnotor skall hvarje bank ingifva en hufvudnota, upptagande beloppet af de sedlar, vaxlar och checkar, banken inlemnar för inlösen af hvarje sjelfständigt clearande bank, samt summan af alla dessa belopp, sålunda angifvande hela det belopp, hvarför banken skall erhålla liquid vid clearingen.

9:o) Efter slutad clearing aflemnas till hvarje banks ombud en skriftlig uppgift om ej mindre de belopp, som vid clearingen ingått till bankens debet och inlemnats till dess kredit, än ock i öfverensstämmelse dermed det saldo, hvarmed bankens räkning i riksbanken blifvit debiterad eller krediterad.

10:o) Anmärkningar på grund af clearingen, hänförande sig till sedel- eller vaxelpaket, vaxelnotor, postremissvaxlar och i Stockholm betalbara checkar, skola framställas senast klockan 1 följande dag direkt till den bank, som till clearing inlemnats vederbörande paket eller nota. Angående checkar, betalbara i landsorten, skall särskild öfverenskommelse

framdeles träffas mellan bankerna, och må sådana checkar, intill dess sådan öfverenskommelse träffats, icke inlemnas till clearing.

11:o) De stockholmsbanker, som sjelfständigt eller genom förmedling af annan bank deltaga i clearingen, ega icke i ock för inlösen i hvarandras kassor förete sedlar, postremissvexlar eller checkar, som utgöra föremål för clearing, hvaremot intet hinder finnes för användning deraf vid förefallande liqvider till den bank, der sedlarna, respektive postremissvexlarna eller checkarna äro betalbara.